

Provinciale Staten van de Provincie Fryslân
Postbus 20120
8900 HM LEEUWARDEN

Leeuwarden, 16 januari 2018
Verzonden,

Ons kenmerk :
Afd./Opgave : Wurkje mei Fryslân
Behandeld door : T. S. Hazenberg / (058) 292 56 57 of t.hazenberg@fryslan.frl
Uw kenmerk :
Bijlage(n) : Bijlage 1 Transitieagenda VCF Bouw

Onderwerp : Beleidsbrief Circulaire Economie

Geachte Statenleden,

1. AANLEIDING

'Fryslân is in 2025 de meest gunstige ontwikkelregio van Nederland op het gebied van circulaire economie'.

Dit is de ambitie van de beleidsbrief Circulaire Economie die voor u ligt. We zien de transitie naar een circulaire economie als een geweldige kans voor het Friese MKB. Dit kan in een toekomstbestendige economie geld verdienen aan nieuwe businessmodellen en daarmee nieuwe werkgelegenheid creëren. Daarnaast willen we in Fryslân een ambitieuze bijdrage leveren aan het wereldwijde doel om efficiënter om te gaan met onze natuurlijke hulpbronnen en grondstoffen.

We werken daarbij aan de volgende doelen:

- In 2020 is het aantal bedrijven dat verdient aan de circulaire economie met 100 procent gestegen ten opzichte van 2018 (nulmeting)
- In 2025 koopt de provincie Fryslân maximaal circulair' in.
- In 2025 behoort onze regio tot de top drie in Europa

Als provincie willen we zelf het goede voorbeeld geven. Dat doen we bijvoorbeeld door meer circulair in te kopen. En we willen anderen stimuleren om ook actief aan de slag te gaan. We ondersteunen bijvoorbeeld de Vereniging Circulair Friesland en haar transitieagenda's. Wij treden naar buiten als inspirator en stimulator. We spelen pro-actief in op ontwikkelingen in Den Haag en Brussel en zoeken de samenwerking met andere regio's waar we van kunnen leren.

Deze beleidsbrief is een uitwerking van de startnotitie Circulaire Economie die op 21 juni 2017 door Provinciale Staten is vastgesteld. Daarin is de wens uitgesproken voor een hoge ambitie en een brede aanpak. Er liggen extra kansen voor de Friese speerpunten Landbouw en Watertechnologie. Provinciale Staten hebben aangegeven tempo te willen maken en te willen werken aan concrete resultaten. Daarbij is het belangrijk dat de provincie naast de faciliterende en stimulerende rol sterk inzet op de voorbeeldfunctie die zij heeft.

Door in te zetten op omvorming naar een circulaire economie dragen wij als provincie bij aan realisatie van de Global Goals die de Verenigde Naties in 2015 formuleerden. De circulaire economie geniet ook een groeiende belangstelling van burgers en bedrijven. Afval en verspilling worden steeds meer taboe. Als antwoord knopen ondernemers meer en meer het uiteinde van de ene keten aan het begin van een andere. Tegelijkertijd ontwikkelen ze daarbij nieuwe verdienmodellen. Ook in Fryslân kennen we al mooie voorbeelden. De kansen die wij hier hebben zijn ook belicht door Prins Carlos de Bourbon de Parme tijdens de Rede van Fryslân in 2016: "Fryslân bevat alle ingrediënten om koploper te worden in de circulaire economie, maar de Friezen mogen zich best sterker profileren op dit thema." Ons verhaal moet dus beter worden verteld!

Dat is goed gelukt op het eerste noordelijke congres circulaire economie op 4 oktober jongstleden in Oosterwolde, maar daar willen we het niet bij laten. Ook de prijs die we begin november in Lelystad ontvingen voor meest circulaire regio van Nederland is een enorme steun om onze ambities waar te maken.

In deze beleidsbrief zetten wij eerst op een rij welke kansen de circulaire economie biedt en wat wij daarin als onze opgave zien (hoofdstuk 2). In hoofdstuk 3 gaan we in op wat we willen bereiken en hoe wij als provincie daarin onze rol spelen. Hoofdstuk 4 geeft een overzicht van de activiteiten en projecten die we uitvoeren. Tot slot gaan we in hoofdstuk 5 in op de monitoring en sturing.

2. PROBLEEMANALYSE

In dit hoofdstuk inventariseren we relevante ontwikkelingen die betrekking hebben op circulaire economie. We zetten op een rij welke kansen dit biedt en wat wij daarin als onze opgave zien. We beginnen met enkele definities (paragraaf 2.1 en 2.2). Vervolgens beschrijven we de urgentie en de kansen voor een circulaire economie (2.3 en 2.4). Daarna komen kansrijke economische sectoren aan bod, in de eerste plaats onze provinciale speerpunten landbouw en watertechnologie (paragraaf 2.5). Paragraaf 2.6 geeft een overzicht van andere kansrijke sectoren en thema's. Ten slotte zetten we in paragraaf 2.7 op een rij wat er verder nog speelt in onze regio, landelijk en in Europa. Ook hier signaleren wij tal van kansen.

2.1. Wat is circulaire economie? Zeven karakteristieken

Op verschillende niveaus wordt veel over circulaire economie gesproken. Er bestaan maar liefst 114 definities! Dat betekent dus dat er veel verschillende beelden leven. We doen hier een poging om duidelijkheid te verschaffen.

Veel partijen geven een omschrijving van activiteiten, vaak met de focus op materialen. Voorbeelden hiervan zijn het gebruik van afval als grondstof voor een nieuw product, of een nieuw businessmodel zoals het leasen van een wasmachine in plaats van er een te kopen. Deze concepten geven geen beeld van hoe de wereld er uit ziet wanneer deze volledig circulair en duurzaam is.

In definities ligt het accent vaak op het sluiten van kringlopen of het gebruiken van gerecyclede materialen, maar dat is niet het hele verhaal. Hergebruik van materialen helpt het milieu niet altijd vooruit en soms is het beter om de oude ijskast te vervangen door een duurzamer model. Het is dus complex. Voor een omschrijving zijn meerdere criteria nodig, zoals materiaalkeuze, energiegebruik, biodiversiteit en zelfs gezondheid voor de mens.

Met het oog hierop gebruikt de Vereniging Circulair Friesland (VCF) onderstaande zeven kenmerken. Deze zijn benoemd door Metabolic, de wetenschappelijke partij die nauw samenwerkt met VCF. De kenmerken vormen de basis voor een ideaal eindbeeld van de circulaire economie en geven antwoord op de vraag wat circulair betekent. Omdat wij nauw samenwerken met de vereniging, zijn deze karakteristieken ook voor ons de richtlijn. Wij kunnen ze ook gebruiken om 'circulariteit' meetbaar te maken.

Zeven karakteristieken van een circulaire economie

(Gladek et al., 2013, 2017)

2.2. Wat is de meest gunstige ontwikkelregio? Vijf uitdagingen

Tijdens het Noordelijk congres Circulaire Economie (oktober 2017) werd de Engelse transitiewetenschapper Mark Shucksmith aangehaald. Om als regio een omslag te maken is een goed plan nodig, evenals een netwerk van bedrijven, kennisinstellingen en overheden. In de uitvoering moeten volgens Shucksmith telkens kleine stapjes worden gezet.

Met de Vereniging Circulair Friesland en de ambities van onze kennisinstellingen en de regionale overheden hebben we goede troeven in handen voor de transitie en om daarin koploper te zijn.

In een gunstige ontwikkelregio:

- (1) Zijn financiële prikkels in het voordeel van de circulaire economie
- (2) Is er een doorlopende vraag naar circulaire producten
- (3) Zijn in logistiek en infrastructuur alle schakels in de keten aanwezig
- (4) Bestaan uniforme prestatie-eisen
- (5) Is sprake van consistent beleid en handhaving

In de zogeheten transitieagenda's van de Vereniging Circulair Friesland wordt per onderwerp concreet aangegeven wat de uitdagingen zijn en welke acties van welke partijen worden verwacht.

2.3. Urgentie...

De vraag naar grondstoffen is de afgelopen eeuw explosief gestegen: de wereldbevolking is 34 keer meer materialen gaan gebruiken, 27 keer meer mineralen, 12 keer meer fossiele brandstoffen en 3,6 keer meer biomassa. We graven grondstoffen op of oogsten uit biologische bronnen, gebruiken die grondstoffen om er producten van te maken of om te verstoren. Wat we niet kunnen gebruiken gooien we terug in de natuur. Dit proces is niet houdbaar. We moeten efficiënter omgaan met onze natuurlijke hulpbronnen en grondstoffen.

Hier is de circulaire economie de oplossing voor. Dat we minerale grondstoffen zo verwerken in producten dat we ze aan het einde van de levenscyclus van dat product opnieuw kunnen gebruiken. Zo blijven grondstoffen geschikt voor een volgend productieproces. Hetzelfde geldt voor de biologische grondstoffen. Dit betekent dat we niet meer uit bronnen (bijvoorbeeld landbouwgronden) halen dan er jaarlijks bijgroeit, zodat de productiviteit van die biologische bronnen op zijn minst op peil blijft. We moeten onszelf zien als onderdeel van cycli, van circulaire processen, waar we niet meer uit oogsten dan verantwoord is. Deze manier van denken zien we steeds vaker op allerlei terreinen terugkomen, zoals in de natuurinclusieve landbouw. De nadelige gevolgen van intensivering in de landbouw, zoals het mestoverschot en het teruglopen van de biodiversiteit (teruggang weidevogels en insecten), is de aanleiding voor het living lab natuurinclusieve landbouw. Een experiment dat de provincie mede ondersteunt.

2.4. ...maar ook kansen

De toenemende urgentie biedt tegelijkertijd kansen voor nieuwe producten of diensten. Een spin-off van het living lab is Weideweelde, duurzaam geproduceerde zuivel. Dit is een mooi voorbeeld voor het Friese bedrijfsleven. Om de concurrentiepositie te behouden, zullen bedrijven nieuwe, meer circulaire producten en diensten moeten ontwikkelen.

TNO heeft berekend dat het benutten van deze kansen de Nederlandse economie jaarlijks €7,3 miljard kan opleveren. Een winst die goed is voor 54.000 banen. Innovatie schept mogelijkheden voor bestaande en nieuwe bedrijven (start-ups) en leidt tot nieuwe exportmogelijkheden.

Daarnaast is een circulaire regio aantrekkelijk voor bedrijven die zich in Fryslân willen vestigen. De nieuw te vormen economie kan daarmee een belangrijke bijdrage leveren aan het versterken en toekomstbestendig maken van onze regio.

Nederland - en Fryslân in het bijzonder - heeft internationaal gezien een goede uitgangspositie om een volgende stap naar een circulaire economie te maken. Waarom? We behoren tot de koplopers op het terrein van recycling. De spelers in de markt kennen elkaar al. De lijntjes zijn kort en de aanwezige mienskip-cultuur kan juist hier zijn waarde bewijzen. Immers, meer nog dan een technische uitdaging is de omslag naar 'circulair' produceren vooral een uitdaging voor het collectief. Hier komt bij dat onze economische structuur relatief eenvoudig en transparant is, ook wat grondstoffen betreft. In regio's met dominante chemische of elektronische industrieën zijn de grondstoffenstromen veel complexer en ondoorzichtiger. Ook daarom is Fryslân een vanzelfsprekende koploper op het terrein van de circulaire economie.

Fryslân is een unieke provincie. Onze Waddeneilanden dragen bij aan dat unieke karakter. Jaarlijks brengen honderdduizenden toeristen een bezoek aan deze pareltjes in de Waddenzee. Daarmee is ook de potentiële exposure van experimenten groot. Vooral het natuurbeheer op de eilanden levert veel afval met potentiële waarde op.

Ook festivals zijn goed zichtbaar bij een groot publiek. Door ze 'circulair' te maken kunnen we de bezoekers laten zien dat de circulaire economie dichterbij is dan we denken en dat deze ook echt werkt.

Wij koesteren in onze provincie de Vereniging Circulair Friesland, een initiatief uit de samenleving. Een nog steeds groeiende groep bedrijven heeft zich met maatschappelijke organisaties, kennisinstellingen en overheden verenigd. De gedegen aanpak van VCF stond aan de basis van de prijs die Fryslân in oktober 2017 kreeg voor meest circulaire regio in Nederland. Ook de benadering van onderen op (bottom up) ligt ons na aan het hart. We houden dan ook onze oren en ogen open voor lokale initiatieven. We trekken samen op met gemeenten en willen met ons lepen Mienskipfûns ook circulaire initiatieven ondersteunen.

2.5. Landbouw en Water

In ons economisch beleid zijn de sectoren landbouw en water speerpunten. Ook op Europees niveau onderscheiden we ons hiermee. Landbouw en water(technologie) zullen om deze redenen een belangrijke rol spelen in de gewenste overgang naar de duurzame economie die wij voorstaan. We zoomen hieronder kort in op deze twee sectoren.

Landbouw

Voor de provincie Fryslân is de landbouw een onmisbare sector waar het gaat om het aanjagen van de transitie van een lineaire naar een circulaire economie. Er liggen veel kansen om grote stappen te maken. We zien aan de ene kant grote grondstofstromen, zoals de aanvoer van veevoer, en aan de andere kant grote afvalstromen. Er is afval van weinig waarde en afval dat niet wordt benut of zelfs schadelijk is voor het milieu (mest). In Fryslân is de agrarische sector verantwoordelijk voor bijna de helft van de CO₂-uitstoot.

Met onze regionale transitieagenda Landbouw zoeken we aansluiting bij de landelijke transitieagenda. Dat betekent dat we inzetten op de volgende programma's :

- Optimale waardebenutting van biomassa. Belangrijke thema's zijn bioraffinage en cascadering, dwz: biomassa zo goed mogelijk benutten en als eerste de componenten gebruiken met de hoogste toegevoegde waarde.
- Nutriëntenkringloop en bodemkwaliteit. hierbij wil men voedingsstoffen en organische stof zo veel mogelijk in kringloop houden en het gebruik van kunstmest beperken. Behoud en verbetering van de bodemvruchtbaarheid is een belangrijke randvoorwaarde. Verhoging van het organisch stofgehalte in de grond speelt een sleutelrol. Die draagt ook bij aan het vasthouden van CO₂.
- Vergroting aanbod duurzaam geproduceerde biomassa. Naast productieverhoging gaat het ook om het nuttig gebruik van biomassa. Zo is uit bermgras en organisch afval van natuurbeheer veel meer te halen.
- Eiwittransitie. Een belangrijke import van grondstoffen in Nederland, en ook in Fryslân, komt voort uit de eiwitbehoefte voor voedsel en veevoer. In Fryslân zouden meer eiwithoudende gewassen geteeld kunnen worden. Denk daarnaast

aan het winnen van eiwit uit afval, uit laagwaardige biomassa en uit nieuwe bronnen zoals algen en zeewier. Dit programma richt zich verder op het verminderen van de consumptie van dierlijk eiwit ten gunste van plantaardig eiwit. Nu is de verhouding 60/40 en men wil dit omkeren naar 40/60 omdat de productie van dierlijk eiwit een veel grotere footprint heeft (onder andere meer uitstoot CO₂ en waterverbruik).

- 'Low-Zero Impact Tuinbouw' als kweekvijver voor circulaire economie-concepten. Nieuwe teeltsystemen en pilotprojecten onder de naam 'feeding the city' zijn landelijk in ontwikkeling.

Met name de eerste vier programma's zijn relevant in onze provincie. Het 5e programma is meer gericht op de glastuinbouw in stedelijk gebied.

Een uitkomst van de Beleidsbrief Landbouw is dat we met betrokken partijen zogenoemde Landbouwdeals sluiten om gewenste ontwikkelingen te versnellen. De eerste worden in de loop van 2018 gesloten, maar nu is al wel duidelijk dat het sluiten van kringlopen, een gezonde bodem, eiwittransitie en optimale waardebenutting terug te zien zijn in die Landbouwdeals. Hetzelfde geldt voor een deel van de projecten die Living Lab Fryslân in gang zet en ondersteunt op het terrein van de natuurinclusieve landbouw. Essentieel is het slim verknopen van de dierlijke en plantaardige ketens tot een samenhangend landbouwsysteem.

Watertechnologie

De waterstroom is niet alleen relevant vanwege de grote volumes, maar ook vanwege de meekomende stoffen. Aan de ene kant zitten waardevolle en bruikbare voedingsstoffen in afvalwater en aan de andere kant kan het verontreinigd zijn, bij voorbeeld met hormoon- of medicijnresten. Als provincie zetten we al lange tijd in op watertechnologie. Een sterke sector in Fryslân, met Wetsus als toonaangevend kennisinstituut. De ondersteuning van deze sector is eigenlijk al circulair avant la lettre. Immers, water speelt een essentiële rol als grondstof zelf en als drager van grondstoffen in zowel de biologische als de technische kringloop. Zonder voldoende water van de juiste kwaliteit en samenstelling storten andere kringlopen in. We vinden daarom dat onze inzet op watertechnologie heel goed past binnen de omvorming naar een circulaire economie. We richten ons wat water betreft op vier onderdelen:

- Winning en van waarde maken van grondstoffen en energie in de watersector
- Bescherming van het natuurlijke watersysteem door innovatie en bewustwording te stimuleren
- Versterking van de ontwikkeling van circulaire waterproducten en –diensten voor consumenten en professionele gebruikers
- Inzet WaterCampus en watertechnologiebedrijven in de circulaire economie

2.6. Overige kansen

Landbouw en water zijn natuurlijk niet de enige kansrijke werkgebieden. Ook op andere terreinen liggen verdienkansen voor bedrijven. Op basis van de grondstofstromenanalyse

richt VCF zich behalve op landbouw en water ook op thema's als plastic, organische reststromen, bouw, voeding en mobiliteit. In rondetafelbijeenkomsten worden per thema ideeën en projecten uitgewerkt. Dit leidt per thema tot een transitieagenda. Zo'n agenda bestaat uit een visie voor 2025 (waar willen we zijn in 2025) en een tijdlijn van 2017 tot 2025 (wat moet er vanaf nu gebeuren).

De transitieagenda's zijn bewust ambitieus. Wij kunnen in onze plannen meeliften met deze agenda's en we willen meehelpen deze te realiseren.. Per transitieagenda bekijken we hoe de provincie haar steentje kan bijdragen. Onze inzet is dus afhankelijk van de situatie, waardoor we die nu niet volledig kunnen beschrijven

Jongeren vormen een belangrijke schakel in de transitie naar een circulaire economie. Deze leiders van de toekomstige economie zijn minder materialistisch ingesteld. Vroeger was het levensmotto 'Je bent wat je bezit'. Door twee oorzaken is dit de voorbije jaren veranderd. Ten eerste groeit het besef dat duurzaamheid en zorg voor het milieu noodzakelijk zijn. Ten tweede is bezit minder belangrijk geworden door de komst van internet en sociale netwerken. Vooral jongeren ontlenen hun status nu aan wat ze delen: 'Je bent niet wat je bezit, je bent vooral wat je deelt.' Dit is een cruciaal uitgangspunt voor de transitie naar een circulaire economie, die veel meer is gebaseerd op samenwerken en delen. Deze ontwikkeling is dus ook een steuntje in de rug voor de nieuwe economie die we voorstaan.

Ervaringen elders in Nederland wijzen op een belangrijke innovatieve rol van opkomende ontwerp bureaus. Zij zijn vaak de eersten die tot verrassende nieuwe producten en diensten weten te komen als het gaat om afvalstromen. Ook jonge architecten leveren dikwijls een vernieuwende bijdrage. Zij kunnen zich richten op renovatie en sloop van gebouwen. Er is daarbij ruimte nodig voor het testen van minder voor de hand liggende bouwmaterialen en het vervaardigen van prototypen. Bestaande faciliteiten als D'lab en de Frisian Design Factory in de Blokhuispoort zijn hier geschikt voor.

We beseffen dat we ons meer op de creatieve industrie moeten richten om tot hoogwaardige en originele ontwerpen te komen. Een mooi recent voorbeeld is de recycleboulevard Estafette in Leeuwarden. Studenten en mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt geven oude meubels en kledingstukken er een tweede leven.

2.7. Regionale, landelijke en Europese context

Regio

In een circulaire economie gaat het bedrijfsleven vaker in een wat kleiner gebied opereren. In een overzichtelijke regio kun je recycling van grondstoffen immers beter organiseren dan wanneer je bij voorbeeld met afval de hele wereld over moet. Circulaire economie leidt in veel gevallen tot verplaatsing van activiteiten of regionalisering van productieprocessen. In de duurzame energie bij voorbeeld, vervangt lokaal opgewerkte stroom de import van olie of gas uit andere delen van de wereld. Het meer lokale of regionale speelveld dat ontstaat rechtvaardigt des te meer de bemoeienis van de provincie met de circulaire economie. Dit betekent ook dat de nieuwe omgevingsvisie ruimte moet bieden voor circulaire initiatieven.

In 2018 zijn we European Capital of Culture. Het programma van Leeuwarden-Fryslân 2018 is meer dan de optelsom van prachtige voorstellingen. Het vertelt het verhaal dat we in Fryslân durven te dromen, durven te doen en durven anders te zijn. De voorstellingen en projecten leren ons om met verbeelding en creativiteit te kijken naar hoe Fryslân een duurzame toekomst tegemoet gaat. Is er plek voor iedereen? Hebben we genoeg aandacht voor

het klimaat? Hebben we genoeg aandacht voor biodiversiteit? Allemaal vraagstukken die ook relevant zijn in de transitie naar een circulaire economie. LF2018 is daarmee een katalysator.

Rijk

Ook op nationaal niveau staat circulaire economie hoog op de agenda. Met het Rijksbrede programma [Nederland Circulair in 2050](#) heeft het kabinet in september 2016 de inzet van het Rijk gepresenteerd. Vervolgens is deze ambitie, een volledig circulaire economie in 2050, in januari 2017 in het [Grondstoffenakkoord](#) onderschreven door bedrijven, vakbonden, overheden, natuur- en milieuorganisaties, kennisinstututen, financiële instellingen en vele andere maatschappelijke organisaties. Dit akkoord is ook door ons ondertekend. Het Rijksbrede programma Nederland Circulair in 2050 en het Grondstoffenakkoord worden nu in vijf [transitieagenda's](#) uitgewerkt. Het betreft de thema's biomassa & voedsel, kunststoffen, maakindustrie, bouw en consumptiegoederen.

Europa

Op Europese schaal zijn eveneens ontwikkelingen in gang gezet. Het is van groot belang om de gewenste transitie in samenwerking met de Europese Unie (Actieplan voor een circulaire economie) en landen daarbuiten op te pakken. We willen een leidende, actieve en uitnodigende rol spelen in EU-projecten. Om die reden participeren we al in een aantal Europese projecten als SCREEN en BIOCAS. We willen ons netwerk versterken met dat van andere regio's. Samenwerking en een goed netwerk bieden exportkansen voor onze bedrijven.

Aangezien het thema in Den Haag en Brussel ook belangrijk gevonden wordt, zullen meer en meer middelen beschikbaar gesteld worden voor initiatieven die een bijdrage leveren aan de circulaire economie. Daar willen we gebruik van maken. In onze lobby maken we duidelijk dat Fryslân een belangrijke bijdrage kan leveren aan de nationale en Europese doelstellingen.

3. DE OPGAVE IN FRYSLAN

In Fryslân onderschrijven we de ambitie van het Rijk om in 2050 volledig 'circulair' te zijn. Een transitie vergt echter jaren. En om het doel in 2050 te halen zijn we ook zeer afhankelijk van de instrumenten die het Rijk in gaat zetten de komende decennia. Desondanks willen we in Fryslân voorop lopen. Daarom is ons doel om in 2025 alvast de meest gunstige ontwikkelregio te zijn.

We hebben hiervoor twee redenen. We zien in de omwenteling een geweldige kans voor het Friese MKB om in een toekomstbestendige economie geld te verdienen aan nieuwe businessmodellen en daarmee nieuwe werkgelegenheid te creëren. En we willen vanuit Fryslân een ambitieuze bijdrage leveren aan het wereldwijde doel om efficiënter om te gaan met onze natuurlijke hulpbronnen en grondstoffen.

We werken hierbij aan de volgende doelen:

- In 2020 is het aantal bedrijven dat verdient aan de circulaire economie met 100 procent gestegen ten opzichte van 2018 (nulmeting)
- In 2025 koopt de provincie Fryslân maximaal circulair in.
- In 2025 behoort onze regio tot de top drie in Europa

Er wordt al veel wordt gesproken over circulaire economie, maar geformuleerde ambities leiden nog niet altijd leiden tot concrete actie. We moeten meer gaan doen, om daar weer van te leren en over te kunnen vertellen.

We willen daarom deze doelen bereiken door te werken langs drie sporen:

Doen De transitie naar een circulaire economie versnellen door zelf het goede voorbeeld te geven en samen met anderen actief aan de slag te gaan

Leren De kennis over circulaire economie structureel borgen in onze provincie. Meer kennis over de circulaire economie onder burgers, bedrijven en kennisinstellingen is essentieel. Waarom is er een transitie nodig? Wat houdt circulair denken en werken precies in? Wat is voor mij de noodzaak hierin te investeren? Wat betekenen de ambities van VCF en de provincie voor mij? Wat betekent het voor mijn dagelijks handelen? Het is van belang om duidelijk te maken wat ieders individuele en directe belang en persoonlijke meerwaarde is (what's in it for me?) om meer mensen enthousiast te krijgen.

Vertellen Alle inwoners bewust maken van de kansen die de circulaire economie Fryslân biedt. en we gaan beter vertellen waarom het voor bedrijven aantrekkelijk is om zich te vestigen in Fryslân. De meest circulaire regio als motor voor acquisitie van bedrijven.

4. PROJECTEN EN ACTIVITEITEN

Onze ambities en doelen zijn duidelijk. De omgeving is echter complex; er zijn veel partijen actief. Daarom zijn overzicht en samenhang gewenst. Ook in relatie tot Europese en landelijke ambities en doelen. Tegelijkertijd gaan we voor een integrale benadering. Immers, de transitie naar een circulaire economie is de verantwoordelijkheid van vele partijen. Het gaat over gedeeld eigenaarschap en gezamenlijke veranderkracht. Daarvoor zijn focus en wendbaarheid nodig. Daarom kiezen we voor een aanpak in programma's en jaarplannen. Zo kunnen we slagvaardig inspelen op kansen; subsidies, ontwikkelingen en bijvoorbeeld vragen uit de mienskip. Ook maakt dit bijsturing makkelijker. In onderstaande figuur zijn de doelen benoemd waar we aan willen werken, welke rollen wij willen spelen om die doelen te bereiken en welke activiteiten we gaan uitvoeren. Als provincie investeren wij tot en met 2020 circa € 8 miljoen in circulaire economie. De middelen hiervoor komen onder meer uit het landbouwtransitiefonds, natuurinclusieve landbouw, watertechnologie en Wurkje mei Fryslân. Deze kaders en de bijbehorende middelen liggen reeds vast. Ook bekijken we binnen onze andere budgetten of en hoe we ze meer kunnen inzetten in het voordeel van de economie die we voorstaan. Daarnaast zetten we in op het binnenhalen van subsidieregelingen bij het Rijk en EU.

			We ondersteunen de leerstoel circulaire economie van de RUG/Campus Fryslân
Vertellen Iedereen (burgers, bedrijven, kennisinstellingen en overheden) binnen en buiten Fryslân is bekend met de kansen voor de circulaire economie in Fryslân	Wat doen we zelf? Wat doen we samen met anderen?	In 2025 staan we in de top drie van Europese regio's In 2025 worden kennis en best practices van circulaire economie in Fryslân actief gedeeld (monitoren en delen van voorbeelden)	We maken circulaire economie onderdeel van onze acquisitiestrategie (F4 en Topdutch) We maken onze positie in Europa meetbaar We maken een communicatieplan met VCF, IVN en FMF We ontwikkelen een tool

5. MONITORING EN STURING

De transitie naar een circulaire economie is een zoektocht en een proces van de lange adem. We moeten de komende jaren nog veel leren. Dat maakt het sturen erg lastig. Het is te vergelijken met een nat stuk zeep dat we willen oppakken van de badkamervloer. De eerste reflex is om het te grijpen. Echter hoe harder je knijpt, hoe groter de kans dat de zeep je uit de handen glipt. Het vraagt om een aanpak die ingaat tegen je intuïtie: het stuk zeep in een open hand houden. En vanuit die houding met de hele arm gaan bewegen. Dit vergt een andere coördinatie dan we gewend zijn en vertrouwen dat het stuk zeep niet van de open hand glipt. Het wordt nog lastiger als we samen met anderen moeten sturen en daarbij onze reflexen moeten negeren. Andere, open handen zullen de eerste hand moeten begeleiden. Met wederzijds vertrouwen, elkaar aanvoelend en door communicatie over en weer moet de beweging worden ingezet. Met respect voor elkaars beperkingen en door elkaars talenten te benutten kan er heel veel worden bereikt. Zolang voor iedereen de bewegingsrichting en het einddoel maar helder zijn.

Ook het Rijk onderkent dit. Het ontwikkelt in 2018 een monitor waarmee zij de voortgang van de landelijke transitieagenda's gaat bijhouden. Wij sluiten hier op aan en vergen het Rijk erop dat deze monitor ook een regionale component krijgt. Dit regionale onderdeel is wat ons betreft de vertaling van de transitieagenda's van de Vereniging Circulair Friesland. In deze Friese transitieagenda's komen de vijf uitdagingen terug die we aangaan om de meest gunstige ontwikkelregio te worden.

Een ander middel dat we gebruiken is de grondstoffenanalyse. In 2015 hebben Urgenda en Metabolic een eerste analyse voor Fryslân gemaakt. De inzichten hebben mede bijgedragen aan de oprichting van Vereniging Circulair Friesland in februari 2016. In 2017 heeft Metabolic een grondstoffenanalyse voor de drie noordelijke provincies gemaakt. Met VCF overleggen we in welke frequentie de grondstoffenanalyse geüpdatet zal worden om zicht te krijgen op afnemende grondstoffenimport en toenemende grondstoffenkringloop. Vooralsnog zetten wij in op nieuwe analyses in 2020 en 2025.

Wij werken zelf met jaarplannen, die we telkens ter informatie naar Provinciale Staten sturen. In het jaarplan geven we aan welke projecten en activiteiten in dat jaar opgepakt worden. Het plan begint met een terugblik op het voorgaande jaar, waaronder een beschrijving van projecten en initiatieven die gebruik maakten van financiële steun van provincie of SNN.

Uiteraard rapporteren we ook volgens de bestaande cyclus van planning & control. Tweemaal per jaar ontvangt u een voortgangsrapportage (1e en 2e Bestuursrapportage). Daarbij ontvangt u ook het Monitoringskader Economie waarin we dieper ingaan op het voor ons belangrijke onderdeel circulaire economie. Ten slotte leggen wij verantwoording af in de jaarstukken.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Fryslân,

drs. A.A.M. Brok, voorzitter

R.E. Bouius - Riemersma, MBA MCM, secretaris

